

Sisäministeriölle

Lausuntopyyntö 23.5.2024 VN/27315/2023
VN/27315/2023-SM-25

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunto asiakirjasta ”Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjunnan toimenpideohjelma 2024-2027, luonnos”.

ESAVI ilmoittavaa lausuntonaan seuraavaa:

Toimenpideohjelman perusteista

On tärkeää, että työn lähtökohtana tiedostetaan eri toimialojen tietoisuus toimenpideohjelman tavoitteista ja yhteistyön merkityksestä.

Kansallisella tasolla tulee muodostaa selkeät tavoitteet ennaltaehkäisevästä sekä kokonaisvaltaisesta työstä hyvien väestösuhteiden lisäämisessä. Todellinen ennaltaehkäisy tehdään lasten ja perheiden parissa. Perheiden hyvinvointia ja integroitumista yhteiskuntaan ja yhteisöihin voidaan tukea vahvasti yhteisöllisellä ja osallisuutta vahvistavalla työllä kaikissa lapsia ja perheitä kohtaavissa palveluissa (myös esim. neuvolat, varhaiskasvatus). Myös haastavissa tilanteissa palvelut tulee suunnata perheelle, eikä yksilölle, jotta lisäämme ymmärrystä taustalla olevista epäkohdista ja jännitteistä.

Kansallisen tason toiminnasta

Toimenpideohjelman mukaan tavoitteena on lisätä kolmannen sektorin saamaan rahoitukseen liittyvää koordinoitua pitkäjänteisen rahoituksen turvaamiseksi. Tavoite on erinomainen ja se tulee tulkita laajasti, pitäen sisälleen järjestökentän tärkeän työn lasten ja nuorten kasvun ja mielen hyvinvoinnin tukemiseksi ja esim. harrastusmahdollisuuksien edistämiseksi.

Nuorten osallistaminen ekstremismin ennaltaehkäisyprosessiin on keskeinen näkökulma tilanteen parantamiseksi. Edelliseen ohjelmaan viitaten, toimenpidetasoinen konkretia jää kuitenkin puuttumaan. Nuorten elinoloja

kuvaava tieto heidän kokemuksistaan ja sosiaalisista suhteistaan antaa tärkeää taustatietoa ilmiöiden ymmärtämiseksi.

Alueellinen ja paikallinen toiminta

Nuorisotyön toimijat ovat laajasti nostaneet esiin huolta lasten ja nuorten tunne- ja kaveritaitojen puutteesta, mikä näkyy esimerkiksi kykenemättömyytenä ratkaista pieniäkään ristiriitoja rakentavasti. Nuorisotoimen näkökulmasta tavoite kehittää lasten ja nuorten vuorovaikutustaitoja erityisesti hankalissa tilanteissa ja ristiriitojen ratkaisemiseksi on erittäin perusteltu. Jokaisen lapsen ja nuoren tulee omata valmiudet ristiriitojen selvittämiseksi ja tilanteista ulospääsemiseksi rakentavasti ja ymmärtäen, ettei väkivalta ole mahdollinen toimintatapa.

Myös konkreettiset toimenpiteet ulkopuolisuutta ja yhteiskuntaan kohdentuvaa epäluottamusta kokevien nuorten ja nuorten aikuisten suuntaan ovat ensiarvoisen tärkeitä. Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen työnjaon, yhteistyön ja lainmukaisen tiedonvaihdon on oltava sujuvaa ja tukea tätä tavoitetta. Kolmas sektori tulee ottaa tavoitteellisesti mukaan kokonaisuuteen ja huolehtia rahoituksen pitkäjänteisyydestä.

Tavoite lasten ja nuorten yhteisöllisyyden ja ryhmään kuulumisen tukemiseksi on ensiarvoinen, myös ulkopuolisuuden tunteen ennaltaehkäisy näkökulmasta. Harrastus- ja järjestötoiminnan hyödyntäminen on koulutyön sekä kuntien nuorisotoimen ohella tässä merkityksellisessä asemassa. Tästä näkökulmasta nuorisolain kirjausta Harrastamisen Suomen mallin kohdennuksesta perusopetuksen oppilaille tulee pitää harkitsemattomana. Valmistavassa opetuksessa olevien, samassa kouluyksikössä muiden oppilaiden kanssa työskentelevien lasten ja nuorten tulisi ehdottomasti olla tervetulleita harrastusryhmiin. Tämä toiminta edustaa nimenomaan matalan kynnyksen harrastusmuotoa, joka on osallistujalle ilmainen. (Vrt. tavoite 39.) Tällaisiin ryhmiin kuulumisen tukisi lasten ja nuorten kokoutumista, kielitaidon kehittymistä sekä mukaan kuulumisen tunnetta koulussa.

Toimenpideohjelman luonnoksessa nostetaan kiitettävästi esiin aiemmin tuotettua materiaalia, joiden jatkokäyttö ja edelleen kehittäminen on kannatettavaa. Nuorisotoimialalle suunnatut koulutukset väkivaltaisen radikalisoitumisen ja extremismien ehkäisyyn olivat suosittuja ja ne ovat lisänneet toimialan tietoisuutta ja kykyä havainnoida signaaleja. Koulutusten järjestämisessä ja muun tiedon lisäämisessä tulee huomioida tiedon säännöllinen ylläpitäminen ja valtakunnallisesti tasavertaiset mahdollisuudet osallistua ja saada tietoa.

Alla lisäksi erillisiä kommentteja toimenpideohjelmaluonnoksen pää- ja alalukuihin:

1 Tausta

1.5 Toimenpideohjelman tavoitteet

Tähän tulisi saada vielä kuvaus, miten SM koordinoi kokonaisuutta, jotta ilmenisi miten asiaa Suomessa hoidetaan, esim. kaikkien maakuntien alueilla ja mikä on hyvinvointialueiden rooli.

1.6 Suomen strategia väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa

”Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta perustuu tutkittuun tietoon, tiedon jakamiseen ja tiedolla johtamiseen.”

Olisi tärkeää ihan aidosti kuvata ohjelmaan, kuinka tieto kulkee. Nyt paljon esteitä turvaluokiteltuun aineistoon perustuen tms. Kunnat erityisesti ovat isoissa vaikeuksissa tiedon ja tilannekuvan saamisessa.

”Työn suunnittelussa ja toteutuksessa tunnistetaan tarve saada mukaan toimijoita laajasti yhteiskunnan eri sektoreilta ja ympäri Suomea, sekä kansainvälisen yhteistyön merkitys.”

Tulisiko tekstissä näkyä myös Nato ja siviilivalmius sekä EU CER direktiivin tuomat tehtävät?

1.7 Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn ja torjunnan koordinointi

”Kansallisen yhteistyöryhmän toiminnan tavoitteena on jakaa eri toimijoiden kesken ajankohtaista tietoa, muodostaa yhteistä näkemystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa, sekä jakaa ennaltaehkäisyn ja torjunnan hyviä käytänteitä.”

Olisiko tähän hyvä kuvata tämän ohjelmakauden aikainen tavoite, että kaikissa maakunnissa olisi Suomessa käynnissä työryhmä, joka on erikoistunut tähän?

1.9 Toimenpideohjelman arviointi

”Sisäministeriö vastaa viestinnästä arviointiin ja tarkentaviin toimenpiteisiin liittyen.”

Olisi tärkeää tunnistaa alueetasolla, millaista tietoa olisi tärkeää kerätä tilanteen seuraamiseksi - konkreetiaa.

2 Toimenpiteet

2.1 Kansallisen tason toiminta

1. *"Muu vastuutaho"*

Olisiko Poliisiammattikorkeakoulu hyvä taho?

2. *"Tärkeitä toimijoita"*

THL ja AVIt (vuodesta 2026 valtakunnallisesti toimiva Lupa-, valvonta ja ohjausvirasto LVV)

3. *"Muu vastuutaho"*

AVIt (2026 LVV) tilannekuvan jakajana

4. *"Tärkeitä toimijoita"*

Jo mainittujen lisäksi esim. Opetushallitus (OPH)

AVIt ovat mukana keräämässä VNTIKEn johdolla 2 x vuodessa alueellista tilannekuvaa. Tulisiko tähän yhteyteen laittaa yksilöidymmin kysymys/ky-symyksiä aiheesta?

5. *"Seurataan kansainvälistä tilannetta ja tapahtumia, arvioidaan näiden heijastevaikutuksia Suomeen ja jaetaan tietoa toimijoiden kesken."*

Tällä hetkellä Suomeen maahan tulevien turvapaikanhakijoiden tai tilapäistä suojelua hakevien sotatraumojen tunnistaminen on erittäin heikkoa. Suomessa ei ole osaamista näiden kohtaamiseen. Tämä tieto perustuu ESAVIN järjestämään radanvarsifoorumiin. Alaikäisten kohdalla voi olla vuosikin ennen kuin tehdään maahantuloon liittyvä terveystarkastus - tässä ei sotatraumoja tunnisteta. Samoin kouluterveystarkastukset viivästyvät kohtuuttomaksi. Heikoimmoin apua sotatraumoihin saavat nuoret aikuiset. Tässä on iso pinnan alla kytevä joukko, jonka avun saantiin tulee panostaa.

11. *"Tavoitteena on lisätä yhteiskunnan eri toimijoiden osallistumista väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan."*

Olisiko kokonaisuus hyvä linkittää osaksi alueellisia turvallisuus- ja valmiusfoorumien toimintaa? Foorumeissa voisi tapahtua alueellista ja paikallista seurantaa sekä avaintoimijoiden kouluttamista.

Tulisiko tähän luoda kansallinen nuorten työryhmä? Kokeillaan rohkeasti erilaisia keinoja, joilla nuoria osallistetaan toimintaan mukaan.

24. *”Tavoitteena on, että vastaanottokeskusten työntekijät saavat koulutusta väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä, sekä koulutusta ja tietoa ajankohtaisista väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä ilmiöistä.”*

Tärkeää parantaa myös maahantulijoiden terveystarkastuskokonaisuutta.

Tarvitaan koulutusta sotatraumojen käsittelyyn.

27. *”Tavoitteena on, että vastaanottokeskusten henkilökunta tekee aktiivista yhteistyötä oman alueen paikallisten toimijoiden ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Yhteistyön keskiössä on moniammatillinen yhteistyö, jota tehdään tiedonluovuttamiseen liittyvän lainsäädännön puitteissa. Yhteistyö voi liittyä esimerkiksi konsultointiin, tilannekuvan jakamiseen ja asiakkaan palvelupolkujen suunnittelemiseen.”*

Tärkeää ottaa yksityiset palveluntuottajat mukaan kokonaisuuteen.

38. *”Tavoitteena on löytää keinoja edistää erityisesti sellaisten nuorten ja nuorten aikuisten osallisuutta ...”*

Tärkeää olisi saada luonnokseen kirjausta myös vanhemmista ja perheistä.

2.3 Yksilötason työskentely

Tähän tulee kirjata kansallisella tasolla sotatraumojen käsittelyn osaamisen lisääminen.

ESAVIn puolesta

Johtaja

Marja-Liisa Keski-Rauska